

¿Quo vadis, Espanya?

- La majoria del TC reflecteix un renascut nacionalisme, expressat en la puixança econòmica de Madrid

JOSEP OLIVER, catedràtic d'Economia de la UAB.

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 22.04.10

Finalment ha arribat la no sentència. En aquests moments d'enuig i preocupació, potser és oportú avaluar cap a on porta aquesta situació, més enllà del futur immediat.

Comencem pel principi. S'afirma que Maragall es va equivocar, ja que comptat i debatut no valia la pena. S'argumenta que el president va avaluar incorrectament les forces en presència, que es va deixar seduir per Zapatero, i que de tot allò aquest n'és el resultat. I que, si s'hagués previst aquest agònic pelegrinatge, no hauríem començat. Cras error. S'obliden les raons, profundes, que van obligar a intentar redefinir les relacions amb Espanya, tant en el terreny polític com en l'econòmic. Aquesta crítica a Maragall deixa de banda que, alhora que començava el debat estatutari, Catalunya afrontava una pèrdua de pes econòmic provocada per la globalització. La necessitat de millorar infraestructures, potenciar el sistema educatiu, reforçar la inversió en R+D o ampliar la internacionalització i l'atracció d'inversions apareixen llavors com el marc que defineix una nova estratègia per a Catalunya. De fet, el conseller Castells ja va llançar el 2004 la proposta d'un pacte per la competitivitat, al qual es van afegir patronals i sindicats. Per tant, encara que només fos per una millora en el finançament, el debat era necessari i, veient-ne els resultats, va valer la pena. I el que va costar definir el sistema de finançament indica els profunds desacords entre Catalunya i Espanya.

El descrèdit del Tribunal Constitucional (TC) és un altre efecte d'aquests dies. I per això, el president Montilla ha avançat la necessitat de modificar-ne la composició. Malauradament, després de les declaracions d'alguns dirigents del PSOE, aquesta millora no sembla possible. I, veient el que ha succeït, tampoc és evident que, si s'obtingués, impliqués un tractament més bo. Ens agradi o no, la majoria del TC reflecteix una visió d'Espanya que és la dominant al país, que es fonamenta en un renascut nacionalisme espanyol, expressat singularment en la puixança econòmica de Madrid. Que el lector compari, per tenir una idea dels canvis operats, la situació cultural i econòmica de la capital d'Espanya avui amb la que hi havia durant la primera meitat del segle XX, per exemple. En síntesi, amb aquesta o amb una altra composició, i en la mesura en què hi hagi les retallades que es preveuen, la conclusió és meridiana: no s'accepta l'acord polític, el nou pacte amb Espanya, que l'Estatut implicava. I, per això, ja s'ha obert una profunda crisi en les relacions entre Catalunya i Espanya, que encara s'obrirà més quan la sentència sigui definitiva.

NOMÉS el Partit Popular, retirant la seva demanda, podria evitar aquest resultat. En el mitjà i en el llarg termini, això serviria als interessos que diu que representa, els d'una Espanya unida. Però al PP li passa com a l'escorpí de la falla. A l'intentar travessar un riu, i davant la negativa de la granota perquè el transporti a l'esquena per por de la seva picada, la tranquil·litza argumentant que, si l'atacava, ell també moriria ofegat. Enmig del corrent, no obstant, deixa anar el verí i, mentre s'enfonsa, es disculpa amb la granota: «No ho he pogut evitar, està en la meva naturalesa.» Al PP li passa una cosa semblant. Li convindria pactar amb Catalunya, però la seva imbricació profunda amb una determinada Espanya l'hi impedeix.

En aquesta tessitura, ¿què s'ha de fer? Sóc escèptic respecte a la possibilitat d'esmenar el que ja s'ha destruït. La sentència sortirà, i el país respondrà, així ho espero, amb civisme i contundència. Encara que la sentència hi serà. I s'hi haurà de conviure. Però que no es confongui el PP, ni els sectors del PSOE que també es freguen les mans. Les raons del xoc de trens que està sent l'Estatut són polítiques, culturals i, per sobre de tot, econòmiques. El nostre teixit productiu s'ha obert a la resta del món, i s'ha alterat el pacte que, en el passat, va definir les nostres relacions. Ni som ja la fàbrica d'Espanya, ni els nostres productes són tan rellevants per al mercat espanyol com ho van ser fa anys.

Per si això no fos prou, la generació que va liderar la transició a Catalunya, la que avui encara està dirigint el país de manera directa, o indirectament pel seu pes polític, cultural i mediàtic, ha començat lentament a retirar-se. Aquest grup tenia un somni, el d'una Espanya federal, que permetés un encaix diferent de Catalunya. Aquest somni es trenca amb la previsible sentència del Constitucional. Les noves generacions, els de 40 i pocs cap avall, em sembla que tenen una visió molt diferent de les relacions amb Espanya, siguin catalans de soca-rel o fills d'immigrants. Potser ens vam equivocar en el passat, perquè a Espanya no hi havia suficients federalistes. Tot i que si les coses continuen com fins avui, tampoc n'hi haurà a Catalunya en el futur.

Per tot plegat, seria un error creure que amb la sentència desapareixerà la qüestió catalana. Tornarà a emergir, i, com tot el que s'intenta amagar, ho farà amb més força. I, llavors, algú des de Madrid, entre sorprès i espantat, preguntarà ¿quo vadis, Espanya? Però llavors, potser, ja serà massa tard.